

THE NAVAHO LANGUAGE MONTHLY

VOL. 2 NO. 3

WINDOW ROCK, ARIZONA

JANUARY 1, 1947

'AHKEAH HONEESNÁ 'ÁKO BÉÉSH BAAH DAH NAAZ NILÍGÍÍ YÁ DAH NÁNÍDAAHÍ SILÍÍ'!!

Níłch'its'ósí ndízídée bighi' Naabeehó binant'a'í béésh baah naaznilígíí yá dah nánídaahii dooleeł biniighé Sam 'Ahkeah dóó Chéé Dodge diné naaltsoos bá 'adayiiznil. Sam 'Ahkeah naaltsoos díidi miil dóó ba'aan naakidi neeznádiin bá 'aníídee'. Chee Dodge t'éiyá naaltsoos naakidi miil dóó ba'aan naakidi neeznádiin bá 'aníídee'.

Sam Ahkeah k'ad naanishtsoh haa deet'á, 'éi hoł bééhózin. Sam Ahkeah t'éiyá Naat'áanii Néézdéé' naaghá dóó k'ad 'ashdladiin binááhai lá jiní. Fort Lewis Colorado hoolghéedi 'ííłta' dóó Naat'áanii Néezgi dó' 'ííłta' jiní. 'Ólta' yits'áníyáá dóó Colorado bighi' 'akał bistłee'ii ła' yá naalnishgo tseebíí nááhai jiní. 'Áádóó Gad Deelzha hoolghéedi (Mesa Verde) nináánálnishgo tseebííts'áadah nínáánááhai jiní. Bilagáana bitahjí t'éiyá 'aghá naagháá nt'éé' jiní, 'áko ndi t'áadoo bidine'é yóó' 'iidíi'áa da. Bilagáana bitaajigháago t'áadoo le'é bíhojiił'á'áa shíí bee Naabeehó dine'é bee bide'ádahoot'éhígíí binjilnishgo díkwíí shíí ńdoohah. Naabeehó dine'é t'óó 'ahayóí haa dadzólí dóó shíí naat'áanii 'ídlíjgi hwééhodoozijł. T'áá bí 'áníigo t'éiyá t'áá 'ii' shéłjaa'ígi bee shidine'é bá ndeeshnish ní jiní.

NAHASDZAAN NAALTSOOS **BIKAA' BE'ELYAA**

'Anaa' baa na'aldeeh yéedáá' nihe'ena'í danlíinii ha'át'ííshíí "rocket" deiłníjgo doo deighánígóó nahashkáá' ńdadijahgo 'ádayiilaa lá jiní. 'Éí bee'eldooh biko' yii' hééł 'áńdayiil' įį hgo yee 'ádanihi'niiłdįįd ńt'ę́ę' lá jiní. 'Áko 'éí choo'íigo 'ályaa jiní. K'ad t'éiyá bee 'ak'inda'a'nilí (camera) biih nát'áahgo deigo dadildon jiní. Deigo hastádiin dóó ba'aan 'ashdladi tsin sitáágóó 'ánálgho'go 'áádéé' nahasdzáán naaltsoos yik'i niyiinííł jiní.

NAABEEHO ŁA' TIDIILYAA JINI

Chidí naaki hoł 'ahídeezgohgo biniinaa Tséhootsooídi 'azee'ál'ínídi Luke Taija dóó Henry Joseph joolghéhígíí jizké jiní. Hó hachidí yígíí chidí nda'aghéhígíí ła' yídeezgoh jiní.

Venezuela bikáa'gi k'asdáá' 'ałníí bíighahgo tsin bikáá' yíl'á.

TSASK'EH BA HOOGHAN DIILTŁA

Hayííłkáago Atlanta Georgia hoolghéedi tsásk'eh bá hooghan nt'éé' diiltła lá jiní. 'Éí Bilagáana t'ááłáhádi neeznádiin dóó ba'aan dííts'áadah yilt'éego nabistseed dóó neeznádiin yilt'éego t'éiyá t'óó tídadiilyaa lá jiní. T'áá

Díí kwii be'elyaaígíí t'éiyá 'Ahéhéshíihdi 'Ólta'ági 'áhoot'é. Kwii t'áá 'áłaji' shí nahalin. 'Áł-chíní doo da'ółta' dago kwii hodootł'izhtahgóó ndaanée łeh. (Ph. courtesy Sherman Inst.)

NAABEEHO ŁA' DIYOGI YEE HONEESNA

Hoozdo hoolghéedi Arizona State Fair baa na'aldeeh yéedáá' Naabeehó asdzání Mabel Burnside Myers gholbits'áá' bénálkáá' dóó k'ad náánáłahgo ghéé léi' diyogí ch'il bee da'iiltsxóhígíí bee 'ályaago yee honeesná jiní. Mabel Myers t'éiyá Naat'áanii Néezdi 'ólta'ági diyogí 'ál'jigi bíhoo'aah jiní. Diyogí ts'ídá 'agháadi 'ánoolinígíí dó' yee honeesná jiní.

CHEE DODGE DAATSAAH

Chee Dodge t'áá yéigo daatsaahgo haashíí nízah nihoolzhiizh k'ad Lók'aah Nteel hoolghéhédi. Ch'óóshdáádáá t'áá 'íighisíí yéigo daatsaah ńt'éé', k'ad t'éiyá t'óó ts'ííd násdlíí' jiní. K'ad shíí t'áadoo hodina'í doo hąąh tééhgóó ńdizhdoo'nah t'óó 'ílíjgo baa ntsáhákees.

HAPPY NEW YEAR!

'íídáá' ła' hadádahodeezk'áá' lágo 'índa kọ'ígíí hadazdees'í[i jiní. Ła' t'áá 'ákóne' dazhdíílid dóó ła' t'éiyá tséso'déé' hadah dahidiijée'go dazhneezná jíní. Ła' tł'óół 'ádayiilaago yee hadah dahideeshch'áál ńt'éé' níyolgo biniinaa t'óó hadah 'ahizhneezdee' jiní. Ła' 'áníigo t'éiyá ch'éénísdzid nt'éé' diné hadah 'ahinidéehgo yiiłtsą́ ní jiní. 'Éí shíí be'esdzáán yił naa'aashgo dóó t'óó bééhádzidgo nihee honiigaii lá ní jiní. T'óó nihitsiiji' bik'í'deediz dóó "fan" deiłníigo nítch'i 'ádeit'ínígíí hailaiz ní jiní. Diné kọ' deinittsésígíí ta' 'áníigo t'éiyá 'asdzání ła' tséso'déé' ba'áłchíní naaki hadah 'ayiistł'ííd dóó yikéé' hadah yaaltáalgo yiittsá ní jiní.

Diné ła' 'at'ééd 'ííłní jiní, "Haa'í yee' t'ááłáhádi ch'ínáádiníldlóóh," ní 'Áádóó ch'ínáázhdeeldlo', jiní. "T'áá la' 'aaníí ch'éédíldlohgo dlóó' nahonílin," ní jiní dinéhée.

CHIIH YEE 'ADILOHII DADITŁ'OOIGII ŁA' YIILTSÁ

yee 'adilohii daditł'ooigií dahólóó ńt'éé' lá jiní. Náhookos biyaadi kéyah Siberia gholghéego ła' si'ą. 'Áadi 'ayóo deesk'aaz dóó t'áá 'áłaji' yas dóó tin hóló jiní. 'Ayóo deesk'aazgo biniinaa díí yasígíí doo 'ałtso nínádaalghįįh da jiní. 'Ałk'idáá' diné Siberia hoolghéhédi kéédahat'ínígíí chíí yee 'adilohii 'adee' nahalingo bíchííh dóó dadeez'áhígíí diné China hoolghéhégi kéédahat'ínígíí yich'j' ndayiiłniih ńt'ęę' jiní. 'Áko díí háádéé' lá 'ádeił'íí lá hwiinidzin ńt'éé' K'ad t'éiyá nihił béédahoozin. Jó 'éí díí 'ałk'idą́ą' náhookos biyaadi chį́į́h yee 'adilohii dahólónée yas biyaadi t'ah naazhjéé' lá Siberia hoolghéedi. Jó 'éí chííh yee 'adilohii yée háádayii'níiłgo

yits'ą́ądóó 'ádeił'į́į lá jiní. T'ááłáhádi neeznádiindi miil nááhaiídą́ą' daats'í díí chį́įh yee 'adilohii yée bik'idaadzaaz ńt'éé' lá jiní. T'áadoo le'é hoozk'az góne' naaznilii doo diłdzid da. Díí chíjh yee 'adilohii yée daasdlíi daats'í lá jiní, 'áko t'áá 'áaji' bik'ideichxííl lá, 'áko ndi hoozk'azígíí beego t'ah doo dadildzid da lá jiní. Díí chíth yee 'adilohii yée háádajii'níít dóó ńdajiłhjihgo t'ah bitsi' daalchii' dóó dadit'ódí lá jiní, 'azhá 'ákónéeláá' béédááhai ndi. Díí 'atsi'ígíí łééchąą'í deiyá jiní k'ad Siberiadi. Diné 'áadi kéédahat'ínígíí ła' díí chííh yee 'adilohii bitsi'ée dayííyáá', ndi k'asdáá' ndabistseed jiní. K'ad t'éiyá náhookos biyaadi díí chíjh yee 'adilohii yée doo łá'í ndi naagháa da jiní. Hádą́ą' shíį́ t'áá 'ádaasdįįd ńt'ę́ę́' lá jiní. Jó 'éí bąąh diné 'áadi kéédahat'ínígíí chííh yee 'adilohii doo yaa dahalne' da, dóó doo bił béédahózin da ńt'ę́ę' lá jiní.

NAALGHEHE YA NAAZDAHI NA'NIZHOOZHIDI 'AŁAH SILII

Naalghéhé yá naazdáhí Na'nízhoozhídi 'áłah silíi'go Naabeehó kọ' na ałbągsii bitiin yąąh ndaashnishę́ę k'ad doo ndaalnishigii bich'i nda'iilahée dooleeł biniighé bíká 'adiijah daaníigo yee ndahaz'á jiní.

Naabeehó 'ashdladi miil yilt'éego daats'í 'ashdla' ńdeezidji' bich'i nda-'iilghéego bá haz'áá lá daaní jiní. Jó 'éí t'ááláhádi damíjgo ná'ádléehji' neeznáá béeso bich'j' ndahalghée dooleet sha'shin daaní jiní. Díí ni'iilghéhé hazhó'ó nihił béédahoozingo Naabeehó bił ńdahodiilnih daaní jiní.

'Áádóó Naabeehó 'ałdó' k'ad t'óó 'agh nda'iinííł daazlíí' daaní jiní.

United States bighi' 'Indins kéédahat'ínígíí Naabeehó dine'é t'éiyá 'aghá la'í doo da'ííłta' da.

'Ałk'idą́ą' naadiin 'ashdladi miil nááhaiídą́ą' daats'í náhookǫs biyaají chíjh yee 'adilohii daditł'ooigíi dahólóó ńt'éé' lá jiní K'ad t'éiyá dahoneezdogóó t'éiyá chííh yee 'adilohii dahóló, ndi 'ałk'idáá' t'éiyá dahoneezk'azgóó chííh

'INDINS 'ATAH NAALTSOOS 'ADAYIINIŁIGII

Indins naaltsoos 'adayiinílígíí Na'nízhoozhídi baa náhódóot'įįł ho'doo'niid ńt'ęę'. Naabeehó tált'éego 'éí naaltsoos 'atah 'ahi'níłígíí bich'į' baa hóchį' go biniinaa yee naaltsoos yah 'adeiz'ah ńt'éé'. Díí Naabeehó danlínígií t'éiyá William Lynn Lewis dóó Jesse J. Simplicio dóó Watson Gibson daolghé jiní. Na'nízhoozhí yinaagi kéédahat'í jiní. Na'nízhoozhídi nihá baa náhódóot'jjł daaníí ńt'ęę' jiní. Ndi t'áadoo há baa hwiinísť jid da jiní. Háálá doo Yootó bináhásdzooígíí bighi' kééhojit'íj dago biniinaa dóó Na'nízhoozhídi 'aa hwiinit'íjgo haz'ánígíí Naabeehó bináhásdzo bighi' kééhojit'íjgo doo nihídadéét'i' da daaní jiní. 'Áko ndi t'áá haa'ída náánáłahgo bee naaltsoos yah 'anáádoot'ał sha'shin jiní.

NIHI DAATS'I ŁA' 'ATSA NIHITS'AA' DAH DIILGHOD

Na'nízhoozhídi kin niit'aagóó ła' joogááł ńt'éé' 'atsá hálák'eet'a' jiní. Díí 'atsáhígíí doo náldzid da lá jiní dóó tsin bijáád bíniistł'óó lá jiní. Bijáád k'é'élto'go háí shjí tsin yíiniistł'óó lá jiní. Díí 'atsáhág t'éiyá John Kirk binaalghe'é bá hooghanígi t'ah baa 'áháyáago sidá

DINE ŁA' BIK'IDAJISKAA'

Naabeehó ła' Charles Hill gholghéego bíhoohya'go hadazhnitáá ńt'éé bik'ídadziskáá' jiní. Benny Arviso dóó Diné Chilí Bighe' 'éi n'dziskáa'go diné náázhdiiltí jiní. Díí hastiinée 'Ahideelk'id hoolghéegi na'akaigi bíínáát dóó dah ńdiidzáago hadah ch'ééyáá lá jiní. Dí'ájí bídahojisáahgo 'índa hadazhneeztáá' jiní. Díí hastiinée t'éiyá Be'ek'id Hóteelí hoolghéédóó naagháá ńt'ę́ę' jiní.

YE'IINEEZII

K'ad 'índa t'áadoo yéigo 'i'niiháhí Yé'iineezii 'azlíí' Naasht'ézhídi. shíj Níłch'its'ósí ńdízídígíí naadiin hastą́ągóó yoołkáałgo hahóóyá. Yé'iineezii ła' deezgo' jiní. Naasht'ézhí 'ádaaníigo Yé'iineezii ła' digohgo doo yá'át'éeh da daaní jiní. 'Áko 'éí bag Naasht'ézhí hastói ndahałáhígíi diné dabinálbiniinaa dahanáłée t'óó 'ahayóí ndazhneezhcháá' jiní.

BEEHAZ'AANII 'ANIID 'ANANALYAAIGII

Tsosts'idiin dóó ba'aan tseebíí nááhaiídáá' Naabeehó dóó Wááshindoon bił 'ahada'deest'ánéedáá' Naabeehó bikéyah bikáa'gi 'ólta'go 'ádahodoolnííł ho'doo'niid ni'. 'Áłchíní tádiin yilt'éego shónáoot'eehgo bá'ólta'í ła' bá shónáoot'eeh dooleeł ho'doo'niid. Wááshindoondéé' 'ólta' Naabeehó bee bá ha'oodzí'ée doo bik'ehgóó 'áhánéeh dago biniinaa Naabeehó dine'é yaa saad dahółóggo kóó hoolzhish. 'Ólta' nihaa deet'ánée doo be'elnéeh dago biniinaa dííshjjígóó Naabeehó t'óó 'ahayóí ti'dahooniih dóó Naabeehó t'áá yil'áá nt'éé' bee bich'į' 'anáhóót'i'ii doo ła' dayóle' 'át'ée da.

K'ad t'éiyá Wááshindoondi beehaz'áanii 'ádeił'íjgo dah naháaztánígíí Bilagáana ła''Indins t'áadoo le'é Wááshindoon nihaa ńdeididoo'ááł danízinígíí yá yaa ńdadóot' įįł biniighé ndeidoo-

Tsosts'idiin dóó ba'aan tseebíí nááhaiídáá' dóó ghóshdéé' 'ólta' biniighé Wááshindoondéé' béeso ch'íhidínóodah ho'doo'niidgo bee nihoot'ánée k'ad t'áá 'át'é Wááshindoon bíńdajókeedígi le' 'áhoodzaa. Jó 'éi Wááshindoondéé' 'íhoo'aah bee nihidi'néét'aa' yéegi nihá niná'doolghéét.

Díí nihá niná doolghéet ha níigo béeso ghókeedígíí 'ashdla' nááhááh t'áá bich'į'go t'éiyá ła' doonííł. 'Ashdla' nááhai dóó nóghohji' t'éiyá t'áadoo le'é náť áá řádaghókeedgo bee nihooť ánígíí doo 'ílíį da dooleeł 'éí bąą. Naabeehó dine'é la'í Wááshindoon 'íhoo'aah yee nihiníí'aa'ígi yik'é nihich'į' niná'doodlééł danízin. Díí béeso nihá ninálghéhígií díkwiidi miil ntsaaigií shįį biighah; jó 'éí shóozt'e'go bee Naabeehó dine'é lạ'ígo haz'á bá ła' dadoonííł. Jó 'éí t'áá k'ad Naabeehó t'áá yíl'áá ńt'éé' yaa nídaat'įįgo t'éiyá t'áadoo 'ashdla' náháhí ła' dooniił. 'Ashdla' nááhai dóó nóghohji' t'éiyá Wááshindoon doo nihá yiyíists'áa' da dooleeł. Díí t'áá 'ánółtso baa ntsídaahkees, 'áko nihinant'a'í béésh bąąh dah naazniligii 'ádoolniiłgi yaa ńdadóot'jjł.

Ła' chidí naat'a'í hoł yit'ah ńt'éé' hats'áá' niiltła jiní. 'Áko hadah yajiiltáál jiní. Hadahjoolch'ął ńt'ę́ę' 'asdzání ła' deigo yitłishgo jiiłtsą́ jiní. "Héí! Chidí naat'a'íísh ła' hadah yilts'iłgo yiniłtsą?" bijiní jiní. "Doo yiiłtsą́ą da, nishą', doósh béésh bii' kọ'í ła' deigo yilts'iłgo yiniłtsą́ą da?" hałní jiní 'asdzání yée. ('Éí béésh bii' kọ'í tókọ'í bee dadiltłi'ígíí bił deesdoohgo 'áníí lá jiní.)

Indo-China hoolghéegi dził Everett ée yitaa da'altsxas leh jiní. 'Ákódzaago gholghéhígíí t'éiyá 'agháago 'áníltso jiní. Jó 'éí k'asdáá' hastáadi tsin sitáágóó deigo 'áníłnééz jiní.

ADAHOONILIGII

Published on the first of each month at the United States Indian School, Phoenix, Arizona.

Address all letters to The Editor, 'ADAHOONIŁIGII, Education Office, Navajo Service, Window Rock, Arizona.

Subscripton rate: \$0.50 per year. Make all checks and money orders payable to The Treasurer of The United PHIS 1 1 47 1100

Robert W. YoungEditor William MorganTranslator

T'áadoo le'é Indins yaa saad dahółóonii yaa deinít'í biniighé bits'á'nilígíí: T'áá 'ániidígo Wááshindoondi beehaz'áanii 'ádeił' jjgo dah naháaztánígíí 'áłah náánásdlíj'go Wááshindoondi 'aláaji' naat'áanii nilínígíí Bilagáana ła' yits'éinínil 'áko 'Indins danlíinii t'áadoo le'é Wááshindoon nihaa néididoo'ááł doodaii' bik'é nihich'į' n'doolghééł danízinígíí yá yaa ńdadóot'jįł yiniighé.

Wááshindoondi beehaz'áanii 'ádeil'jigo dah naháaztánígií (79th Congress) beehaz'áanii 'ádayiilaa. Jó 'éí Public Law No. 726 gholghé. Díí beehaz'áanii 'ályaaíaíí 'áníiao t'éiyá Indins t'áadoo le'é Wááshindoon yínídayókeedii yá yaa ńdaat'íj dooleełígíí bits'ádoo' nił ní, dóó díí bits'á'nilígíí binaanish nidaazt'i' dooleelgi yaa halne'. Díí beehaz'áanii naaltsoos bikáá' sinilígíí ła' shóideesht'eeł danohsingo Tségháhoodzáníji naaťáanii bich'į naaltsoos 'ádaahle'

Díí naaltsoosígíí doo bik'izh'dootáá' 'át'éégóó bik'e'eshchj. 'Éí bạa díí 'agháadi 'ádaat'éhígíí 'éiyá t'áá Naabeehók'ehjí bik'e'eshchíjgo bee nihił hane'. Jó 'éí k'ad kwii bik'e'eshchį beehaz'áanii 'ályaaígíí.

'Indins danlíinii t'áadoo le'é Wááshindoon yíńdayókeedígíí díí Bilagáana bits'á'nilígíí yee yił dahalne' dooleeł. Jó 'éí t'ah nahdéé' beehaz'áanii 'ádaalyaa yée t'éiyá dóó Wááshindoon 'alágji' naat'áanii nlínígíí yee haadzíi'go t'éiyá 'ałdó'. Dóó t'áadoo le'é beehaz'áanii doo dabikáa' da ndi nát'áá' Wááshindoon bináóókeed bihónéedzáanii dó' ndeiłkaah dóó yá yaa ńdaat'íi dooleeł.

Díí 'Indins t'áadoo le'é ńdayókeedgo yá yaa ńdaat'ínígíí nii'nil dóó bik'iji' t dadoo le'e hanaadahat'ehigii t'eiya doo yaa ńdaat'íį da dooleeł.

Díí 'Indins t'áadoo le'é yá yaa ńdaat'íjgo bits'á'nilígíí 'éiyá tált'ée dooleeł. Ła' Chief Commissioner bi'di'níi go 'índa baa dahwiinít'įį dooleeł. dooleeł; 'éí ts'ídá 'aláaji' bíhólnííh, 'áádóó naaki Associate Commisioners bi'- t'áadoo le'é nihá baa náhódóot'jjł daní-

'áká 'anáhi'nilchééh biniighé jiznil doo-|leeł. Gha'diit'aahii bich'i' ndoolghéełii leeł. Díí tájílt'éego jiznilígíí 'éiyá Wááshindoondi 'aláaji' naat'áanii nlínígíí (President) t'áá bí niidoonił dóó beehaz-'áanii 'ádeił'ínígíí yee lá da'dooleeł dóó nináháháahji' neeznáadi miil béeso hach'j' ndahalghée dooleeł. Díí bits'áho'dee'nilígíí nizhdilt'éego góoldi 'agháadi 'át'éii (United States Supreme Court) t'áadoo le'é yá yaa yinít'íinii bee naaltsoos dah jooltsosígíí jílíjgo t'éiyá doo-

Díí bits'áho'dee'nilígíí honganish biniighé bits'áho'dee'nilígíí t'éiyá bidazhdiilkaal dooleeł dóó ła' hanaanishígíí bits'ázníyáá dóó bik'iji' naaki nááhááh t'áá bich'i'gi t'áadoo le'é 'Indins doo bá baa nínáázhdóot'jjł da.

Díí tájílt'éego bits'áho'dee'nilígíí ndilt'éego t'áadoo le'é baa náhódóot'jjłii t'áá baa náhódóot'jjł níigo yee 'ałkéé niní'áazhgo 'éiyá baa hwiinít'íi dooleel.

Díí bits'á'nilígíí t'éiyá Wááshindoondi naaltsoos bá 'ál'jj dooleeł.

Díí bits'á'nilígíí binagnish ndagt'i góó t'áá 'altso naaltsoos bikáa'go bee si'áa dooleeł, 'áko díí naaltsoos t'áá dínéesh'įįł danízinigii deinił'jį dooleeł.

'Indins 'ał'ąą dine'é danlíinii dah naazhjaa'góó bidine'é ła' yits'áńdei'niłgo t'áadoo le'é nihá baa náhódóot'jjł danízinii díí Bilagáana bits'á'nilgo dah naháaztánígíí yee yił dahalne' dooleeł. Naabeehó dine'égi 'át'éego binant'a'í béésh bạah dah naaznilígií dahólóogo t'éiyá t'áá 'éí bá yił dahalne' dooleeł.

Shíídáá Bini ant ááts ósí hdízídée bighi' dóó hahool'áago nléi 'ashdla' nááhaiji' díí Bilagáana t'áadoo le'é 'Indins yá yaa ńdaat'ínígíí binaanish da'í-Kodóó 'ashdla' nááhaiji lji dooleeł. łahgo haz'á t'áadoo há baa hwiiníst'įįd dago háadida doo há baa náhódóot'įįł da, háálá díí 'Indins t'áadoo le'é bá baa hwiinít'įįgo beehaz'áanii 'ályaaígíí doo 'ílíi da dooleet.

Díí bits'á'nilígíí t'áá hahí 'ał'ag dine'é 'Indins danlínígíí binant'a'í dah naazdáágóó díí beehaz'áanii yígíí yee naaltsoos 'ádeidoolííł; jó 'éí 'Alaska dzííz ńt'éé' jiní. hoolghéedi 'ałdó' ła' 'Indins kéédahat'í, 'éí dó' ła' bich'j' 'ádadoolnííł. 'Indins binant'a'í danlínígíí díí beehaz'áanii 'ályaaígíí baa dahołne' bidi'doo'niił. Díí Bilagáana bits'á'nilgo Wááshindoondi dah naháaztánígíí t'éivá t'áadoo le'é baa náhódóot'įįłii naaltsoos bikáá' hazhó'ó baa dahane' bił yah 'adajiinííł dooleeł. Díí bits'á'nilígíí bá hada'asíidii ła' 'ádeidoolííł, 'áko 'éí baa ńdahódóot'jjłii hazhó'ó ndeiłkaah dooleeł. Díí ndeiłkaahgo t'áá 'át'éegi 'ałtso bił nibéédahwiiziihgo nát'áá' yaa ndahalne'-

'Ał'ąą dine'é 'Indins danlínígíí di'níigo boólta' dooleeł. 'Éí t'éiyá t'óó zinígíí t'áá bí gha'diit'aahii 'ádeile' doo-

dó' t'áá hó bee 'ahadazhdi'doot'ááł, doodaii' Bilagáana bits'á'nilii Wááshindoondi dah naháaztánígíí há yee hadahadziih dooleet.

Baa hwiinít'íinii hazhó'ó naaskáá' dóó bik'iji' díí Bilagáana bits'á'nilígíí naaltsoos yikáá' 'ádeidoolííł dóó yaa ńdahodoolnih. Jó 'éí bá niná'ílghéii 'ákwíí béeso bá niná'doolghéét jiníigo dóó 'ákwíí béeso 'éí bihididoodzoh jiníigo naaltsoos bee 'anízhdoo'ał.

Díí baa hwiinít'ínígií Wááshindoondi hazhó'ó baa náhást'jjdgo díí bits'á'nilgo dah naháaztánígíí bá niná'ílghéii yił náhodoolnih. Baa hwiinít'íinii Wááshindoondéé' bik'é ninálghéhígíí doo hoł 'ádaaníi dago bee hwéé'ílnii' dóó táá' ndízííd t'áá bich'i'gi góoldi góne' naaltsoos bee yah 'ańdazhdoo'ał. 'Áádóó há baa náhwiiníst'jjdgo bee ninááhoot'ánígíí 'índa doo łahgo 'áńdoolníit da.

Baa dahwiinít'íinii ndaaskáá' dóó bee hasht'e' ntsída'iiskéezgo díí tájílt'éego bits'áho'dee'nilígíí Wááshindoon di beehaz'áanii 'ádeił'jjgo dah naháaztánígíí yił ńdahodoolnih.

Díí t'áadoo le'é baa ńdahat'ínígíí ałtso hasht'eidzaa dóó bik'é niná'ílyáago háadida hool'áágóó t'áá 'éí doo hanáádoot'ih da.

Díí 'Indins t'áadoo le'é shaa ndidoot'ááł doodaii' bik'é nihich'j' niná'doolghéét daaniigo bá baa hwiinít'ii dooleeł biniighé beehaz'áanii 'ályaaígíí 1946 náháhág bighi' bini'ant'ááts'ósí ndízídígíí tááts'áadahgóó yoołkáałgo beehaz'áanii 'ályaa. Díí beehaz'áanii ályaa dóó 'ashdla' nááhaiji' 'ílíį dooleet.

'India hoolghéedi tsídii ła' bit'oh 'ayóí 'áníłtsogo 'ádeił' į jiní. Díí 'at'ohígíí bii' ndahwiisdzá dóó bii' chadahałheeł jiní. Ch'osh biko'ii ndaat'a'igií yił dahidideełgo bit'oh bighi' góne' bee nida'deezdíin teh jiní.

'Ałk'idą́ą́' łį́į́' koʻ na'ałbąąsii ndei-

Shoh!! She'abání yée!

KWII NIHÍZHI' HÁDADÓH'ĮĮ'! BÉÉSH ŃT'I' DAATS'Í ŁA' T'AH BÉESO BĄĄH HADASOOŁ'ÁAGO 'ÁT'É

BA'ÁLCHÍNÍ 'AHÉHÉSHĮĮHDI NAABEEHÓ ŁA' DA'ÓŁTA'

Naabeehó bada'áłchíní táadi neeznádiin daats'í yilt'éego 'Ahéhéshíihdi da'íídóołtah biniighé kọ' na'ałbąąsii bee 'ákộó 'aheesgí. Dízdiin dóó ba'aan 'ashdla' yilt'éego 'éí tseebíí yígíí dóó deigo hodees'áago dayółta' lá. Ła doo yéigo da'ííłta'ígíí t'éiyá t'áá sahdii da'ółta'go.

Díí t'áá sahdii da'ółta'ígíí t'éiyá ła' t'áá 'íighisíí t'áadoo da'ííłta'ígíí 'ádaat'í. Díí 'áłchíní t'áá 'ałtso naakits'áadah dóó deigo béédááhaiígíí t'éiyá 'Ahéhéshíįhdi da'ółta'. T'áá yéigo naaltsoos bił béédahózinígíí t'áadoo hodina'í náás deíkáah dooleeł jiní.

T'áá sahdii da'ółta'ígíí bá'ólta'i t'áadoo le'é yaa ndookahii bá 'ałkéé' ninéi'niłgo yik'ehgo da'ółta'. Ná'álkad gi dóó ch'iyáán 'ál'įįgi bíhoo'aahígíí dó' ła' bá hóló. 'Ashiikéjí t'éiyá t'áadoo le'é tsiniheeshjíí' ndahach'iishgi da bíhoo'aahígíí bá hóló. Naabeehó danlínígíí dó' tált'éego 'áłchíní doo hózhó Bilagáana bizaad bił béédahózinígíí yá 'ata' dahalne' yiniighé 'áadi naakai. 'Áłchíní t'áá bíjík'ehgo nabidi'ntingo t'áadoo hodina'í 'ídahool'aah.

Da'jółta'í góne' t'éiyá naaltsoos ghólta'gi dóó 'ak'e'elchíigi dóó na'akéé' náháne'go naaltsoos dabiká'ígíí dayółta' dóó nahasdzáán bikáá' 'áhoot'éegi dó' yídahooł'aah. 'A'át'e' bee 'ádaa 'áháyággi dó' yídahooł'aah. 'Índa t'áá hó jizíjgi bee 'ádaa 'áháyánígíí dó' bíni-Bilagáana bizaad dó' dabidi'niltin. t'áá 'íighisíí bíndabidi'niltin.

'Áłchíní t'áá sahdii da'ółta'ígíí k'ad t'áá 'íídáá' t'áá łáágóó 'ídahool-'áá'. Díí 'áłchíní 'ayóo k'édanídzin dóó k'ad yá'át'éehgo Bilagáana bizaad yee yádaałti' daazlí́į'. Ła' 'ałdó' 'ayóo bida'niilk'aii. T'óó 'ólta'gi ndahaaskai yéedáá' ła' doo bił dahats'íi da ńt'éé', 'éí k'ad doo 'ádaat'ée da daazlíj'. 'Áko 'áłchíní t'áá 'ałtso bił yá'ádahoot'ééh dóó yá 'át' éehgo 'atah kéédahat' í. Naabeehó ba'áłchíní 'Ahéhéshíjhdi da'ółta' ígíí dabízhánee' dóó shíí yee dah danéet'aah dooleet.

CHILOCCO HOOLGHEEDI 'OLTA'IGII

Hastádiin dóó ba'aan díí' nááhaídą́ą' Chilocco Oklahoma hoolghéedi 'ólta' 'áhoolyaa. Ch'óóshdą́ądą́ą' t'éiyá t'áá tseebíiji' nihool'áago 'ólta' ńt'éé' 'Indins danlínígíí lạ'í 'ákwii da'ółta' T'ah 'ałk'idídą́ą' t'éiyá New Mexico dóó Arizona bighi'dóó 'Indins danlínígíí la'í dóó t'áá náás hodeeshzhiizhgo naaki- baa naanish 'ííghą́á'. 'Ałk'idą́á' Bellebighi' Bilagáana da'ółta'go t'áadoo le'é k'ad t'áá díkwíí ndaalnish. Háálá ła yídahooł'aahii náánáła' da'ólta'góó 'a- t'óó kónígháníji' ninádaalnish dóó náát'éego 'ałdó' Chilocco hoolghéegi bída- t'éiyá naanish yée bídin dahóghéé' hazhoo'aahii há daghólta'. 'Áko haa'ída líi', 'áko ndi 'as'ahgóó ndaalnishii naanáá'íídéeshtah jinízingo Chiloccogi bí-diin 'ashdla'go 'anáádoo'nił jiní.

hojiił'ą'ą́ą há 'íidzoh. Łah Chiloccogi 'áłchíní t'ááłáhádi miil yilt'éego da'ółta' ńt'éé'. K'ad t'éiyá hastágdi neeznádiin yilt'éego da'ółta'. Jó 'éí siláogóó ndaaskaiígíí t'áá bił da'ólta'go 'ákónéeláá'. Siláogóó ndaaskaiígíí neeznádiin dóó ba'aan naadiin 'ashdla' yilt'éego k'ad 'ákwii da'ółta'. Naabeehó 'ashiiké t'éiyá 'ashdla'áadah yilt'éego 'áadi da'ółta' k'ad. Díí siláogóó ndaaskaiígíí t'éiyá Wááshindoondéé' yik'é 'ídahwiidooł'áałgo baa dahideest'ánéę yik'ehgo da'ółta'.

Chilocco t'éiyá halgai 'ałníi'gi 'ólta'go 'áhoolghé. Díí 'ólta'ígíí hótsaago kéyah bá si'á. Ch'il t'áá 'ákộó ńdahahadleehígíí t'éiyá deíl'á. 'Ólta'ídóó kintahji' t'éiyá tsosts'idi tsin sitá. ta'ídóó naakidi tsin sitáagi t'éiyá chidí bitiin. 'Ákónízáadi kin ła' haal'áa ndi t'áadoo hodina'í 'áadi jighááh.

Haigo t'éiyá doo hózhó deesk'aaz Doo lą'í nádzas da dóó łáháda yéigo ńdíłk'as. Naabeehó bikéyah bikáa' gi nináháltíhígíí bilááh 'át'éego 'áadi dągo dóó 'aak'eego ninádahałtííh. Shíjgo dóó haigo t'éiyá doo nahałtin da

Oklahoma dóó Kansas dóó Texas dóó Arkansas dahoolghéego ndahasdzooígíí yighi'dóó ndaakaaígíí t'éiyá baahgóó dahóló jiní. Chiloccogi la'í da'ółta'. Díí 'ólta'ági t'éiyá t'áadoo le'é nínádanilt'íįhgo bee da'iinánígíí bídahoo'aah. Chiloccodi liídéeshtah jinízingo Indin Officedéé 'áłtsé ha'dit'ááh, 'áko 'índa Tségháhoodzánígi Dr. G. A. Boyce baa jighááh. Siláago 'atah jílíí nt'ée'go t'éiyá Veterans Administration deiłnínídéé' náhidizíidji' hastádíin dóó ba'aan 'ashdla' béeso bich'į' ndahalghéego da'ółta'. Díí béesoígíí t'áadoo le'é bee haa dahoninéégóó chodajooł'í biniighé hach'i' ndahalahé. Siláago 'atah daazlíj'ée 'íídéeshtah danízinígíí Veterans Administration naaltsoos há hadeidile', 'áádóó Tségháhoodzánígi Naat'áanii J. M. Stewart gholghéhígíí dó' hadazhdile'ígíí yee lá Chidí naat'a'í k'é'élto'go t'éiyá ghódahni'iiłeeh.

'Anaa' baa na'aldeeh yéedáá' Naa beehó t'óó 'ahayóí ndaalnish ńt'éé'. 'lí-'áadi da'ółta' ńt'ę́ę'. 'Ólta' 'áhoolyaa dą́ą' naanish yits'ánájahgo biniinaa ts'áadahji' ni'iiltááh hazlíí'. 'Oklahoma mont hoolghéegi dadeeshnish yée t'éiyá náádahakáahgo bá bił da'ólta'ígi 'á- náłahdi naanish yik'ínááhákááh. K'ad

SHADI'AAH BIYAAGOO DA'DEESDEE'

Ła' 'ólta'di nahasdzáán jooł nahalingo nímazgo dah si'áqgo 'át'é danihi'di'níigo ndanihidi'neestą́ą'. 'Áko ndi doo ts'ídá nímaz da. 'Ałníí' gónaa 'ałch'į' 'ájiilaa nahalin. Díí nahasdzáánígíí náághisgo 'át'é. Bikáá'jígo náhookos dabidii'ní. Biyaajígo t'éiyá shádi'ááh dabidii'ní. Díí t'áá 'ałch'ishjí t'áadoo bikáá' hólónígóó tin dóó yas t'éiyá bikáá' dilkooh. Náhookos dóó shádi'ááh biyaadi 'ádahoot'éhígíí doo ts'ídá bił bééhóziní da. 'Áadi 'ayóo deesk'aaz éí t'éiyá bééhózin. Bilagáana díkwíidi shíí ła' 'ákóó ndaaskai, chidí naat'a'í bikáá'déé' naaltsoos yik'i ndayiiznil. T'áá hahí díįdi miil jilt'éego shádi'ááh biyaagóó 'adeesdee' jiní. Díí 'ákóó 'adeesdee'ígíí siláago nda'ał'eelígíí binichxó'í t'éiyá bee 'adeesdee' jiní. Jó 'áko siláago nda'ał'eełígíí bi'éé' dóó tsinaa-'eeł dóó chidí naat'a'í haa yit'éego deesk'aazgo yídaneel'ánígíí béédahodoozjjigo biniighé.

Shádi'ááh biyaadi kéyah 'ayóo 'áhoníttsogo haz'áago 'át'é jiní. Díí kéyahígíí United States dóó Europe deilnínígíí 'ahíi'nilgo bił 'aheeníłtso jiní. Naabeehó bá náhásdzooigií táadi neeznádiin dóó ba'aan 'ashdladiindi bilááh 'ánánítso jiní. 'Áadi dzit t'óó 'adahayóí, dóó ła' deigo hastáadi tsin naaztáágóó 'ádanildííl jiní. T'áadoo le'é ndanise'ii tsin da dóó ch'il da 'éí 'ádaadin jiní. Ni' hadláád t'éiyá 'áłch' įį dígo dahóló jiní. Ndaaldlooshii dóó tsídii dó' ła' tónteel

Chidí naat'a'í ła' t'áá bíhólníihgi neezdáago nda'ałt'a'ígíí t'áadoo 'asohodoobéézhgóó bich'i ndahwiidiyoo'naał. 'Éí bąą níłch'i bee dahane'ígíí nideijaah dooleeł jiní.

Pemmican gholghéhígíí 'ałdó' nideijaah jiní. 'Éí yist'éí daalgan dóó daak'áago 'óolghé jiní. 'Ałk'idáá' 'Indins ndaalzheehgo 'ákót'éego bist'e' dahólóó nt'éé' jiní. Díí nda'alt'a'ígíí la' chidí naat'a'í bił neezdáago doodaii' bił hadaalts'idgo da díí níłch'i bee dahane'ígíí yee náťáá' ńdahodoolnih, 'áádóó yisdábidi'doot'ish. Chidí naat'a'í bitoo' yee naat'a'ígíí bąąh 'ádįįhgo da 'éiyá ghódahdéé' ła' yich'i' hada'adayiinííł. déé' lééchąą'í nda'ashoodígíí t'áá bikéé' nda'alzhoodgo yich'į' hada'adayiiníít, 'áko 'éi yee nináhákáah dooleet jini.

Díí shádi'ááh biyaadi t'áadoo le'é chodaoo'íinii ła' hadazhdínóotaał jiní.

Russian dine'é danlínígíí dóó British dine'é danlínígíí dó' ła' 'áadi nihidookah jiní.

Tó yígeed Panama Canal gholghéhígíí Caribbean Sea dóó Pacific Ocean bee bita' ha'naa nihool'á.

LUCILLE BECENTI 'AHÉHÉSHÍIHDI BIŁ YÁ'ÁHOOT'ÉÉH

Díí t'éiyá 'at'ééd ła' 'Ahéhésh[įhdi 'ólta'ádi 'ólta'go 'áádéé' T'iists'óóz Nídeeshgizhji' naaltsoos 'áyiilaa lá, kóníigo:

> Sherman Institute, Riverside, California

Dear Mr. Carrol:

K'adshą' Yá'át'ééh Mr. Carrol.

haash yit'éego kééhót'í?

T'iists'óóz Ndeeshgizhdi haada hoot'é? T'iists'óóz Ńdeeshgizhdi 'ííníshta' ńt'ęę', 'áko 'ákóó nízhdódza' nisin ńt'ę́ę'. Ndi k'ad 'éiyá kwii shił yá'áhoot'ééh hazlíí', dóó yá'át'éehgo 'íhoosh-'aah. Díí 'ólta'ígíí t'áá hazhó'ó yá'áhoot'ééh lá.

Kóhoot'éédáá' 'áłchíní T'iists'óóz Ńdeeshgizhdi da'ółta'áą ła' kwii ndaakai dóó t'áá 'ałtso yá'át'éehgo ndaakai.

'Adáádáá' t'éiyá doo da'ííníilta da ńt'éé' háálá 'íídą́ą' diné dahodísingo 'i'íí'á 'éí bąąh. 'Adáádáá' 'ałní'ní'áádóó bik'iji' jooł nihinááł bee ndajizne' T'áá hazhó'ó bíneeshdlíjgo shíínááł. Díí tł'éé' 'éiyá nihinááł ch'ídi'yoolkił jiní. Díí ch'é'élkeedígíí t'éiyá "House on 92nd Street'' gholghé jiní. T'ah ńt'ę́ę́' lá díí ch'íhidoolkiłígíí 'ayóo bíhoneedlíį łeh nisingo k'ad baa ntséskees.

T'áá 'ániidígo daané'é baa nisiikai. 'Éi "Hallowe'en Party" gholghé jiní. T'áá hazhó'ó baa honeenigo baa na'asdee' dóó Bilagáanak'ehjí da'joolzhiizh. Daané'é baa na'aldeehgo 'áłchíní t'óó baa dloh dahasingo hadadiidzaa, dóó 'áadi niheeskai. Shí t'éiyá tł'aaji'éé' dóó deiji' 'éé'ígíí biih yíyá dóó shinii'ji' t'óó baa dloh hasingo 'í'diishvaa. "Square Dance" gholghéhígíí dó bee 'ashiiké bił da'iilzhiizh.

Díí jí t'éiyá t'óó bíyó deesk'aaz. Tł'éédáá' dóó jíjdáá' nahałtingo 'i'íi'á 'Áko ndi t'áá 'áłaji' 'ayóo deesdoi. 'Ahbínígo dóó 'e'e'áahgo t'éiyá ńdíłk'as.

Tsin dóó tł'oh t'ahdii dadootł'izh kodi.

Yiskáago 'índa 'anááda'ííníilta' Shí t'éiyá 'ashdla'ígíí yíníshta'.

Billie Becenti daats'í béénílniih Billie Becenti t'éiyá Tséłigaii hoolghéhédóó naaghá. 'Éí shizhé'é 'át'é.

T'áá 'ákódí shahane'. Ninaaltsoos t'áá hahí ła' neíníshlíi dooleel.

Lucille Becenti

Eskie Martin daats'í bééhonísin. 'Éí bitsi' ła' kwii 'ółta' 'ałdó'. 'Eí t'áá 'íighisíí sik'is silíí'. Helen Martin ghol-'Éí 'ałdó' yá'át'ééh niłní.

Diné siláago deeshłeeł danízinígíí t'ah ndi siláago yitahakááh, 'áko ndi doo lg'í da. 'Azhá 'ákót'ée ndi Yas Nitt'ees ńdízídígíí bighi' doo ła' siláago 'á-Wááshindoondéé'.

DINE SILAAGO DAAZLĮ'ĘĘ 'IHOO'AAH BAA DEET'A

Administration Veterans Wááshindoon yá ndaalnishgo Naabeehó yindaalnishígíí 'ahíłká 'anájahgo 'íhoo'aah nihá yaa ńdaat'íigo 'át'é. Naabeehó siláago 'atah daazlí'ée ła' doo yéigo da'ííłta'ígíí dóó t'áá 'íighisíí doo da'ííłta'ii ndi k'ad nááda'íídóołtahgo haz'á. Siláago danohłį́į ńt'ę́'ígíí t'áadoo tseebíí yígíí deínóołta' da ndi náá-'íídéeshtah danohsinígíí t'áá 'akóó nihitahgóó da'ólta'ági nááda'íídóoltahgo bee nihá haz'á. Díkwíidi damíįgo 'azlíi'ji' da jíigo da'íínóołta' dooleeł doodaii' tł'ée'go da t'áá sáhí ndi 'ídahooł-'aah dooleeł. Jó 'éí 'akóó nihitahgóó báda'ólta'í naazdáhígíí t'áá nihí bił 'a-Tł'ée'go 'ólta'ígíí hadadi'nooht'aah. dó' bik'é díí bá'ólta'í bich'į' ni'iilghée dooleeł. Nááda'íínóołta'go t'éiyá Bilagáana bizaad bee yáti' dóó ghólta' dóó bee 'ak'e'elchíigi bínáádahwiidooł'ááł, háálá 'éí t'áá 'íighisíí bíhólnííh, 'éí bąą. 'Íhoo'aah biniighé béeso nihá bits'á'nilígíí t'áá niníłna'ji' bik'é 'ólta' bidoołkaalgo yá'át'ééh. 'Ajółta'go 'ałdó' hach'j' nda'iilghée dooleeł. Jó díí k'ad 'ashja'iilaa, 'áko 'éí bag náá'íídéeshtah danohsinígíí doo hodíina' baa ńdaaht'í.

Kót'éego t'éiyá baa hwiinít'í:

1. Tségháhoodzánídéé' naaltsoos Form 1950 gholghéhígíí haa yiltsos. Díí hazhdiił'jih dóó naaltsoos bik'ehgo siláagodéé' nináhisoohkai yée (discharge papers) be'elyaago bił Veterans Administration, Ellis Bldg., Phoenix, Arizona hoolghéhégóó bił 'áda'ohłe'.

2. 'Íhoo'aah nihaa deet'ą́ago Phoenixdéé' naaltsoos nihaa ńdoolghoł. Díí naaltsoosígíí bá'ólta'í nihitahgóó naazdáhígíí doo bich'i' nízaadii baa dahohjááh.

'línóołta'go t'éiyá nihich'į' nda'iil ghée dooleeł. Jó 'éí haashíí nízahji da'íínóołta'ígíí bíhólníihgo dóó niha'áłchíní yígíí bik'ehgo nihich'i' nda'iilghée dooleeł. T'ááłáhádi damíjgo ná'ádleehígíí bighi' 'ajółta'go hastágdi 'ahéé'ílkid dóó deigo ła'ts'áadahdi 'ahéé'ílkid bíighango n'jóltango dóó ha'álchíní 'ádingo damį́įgo ná'ádleehji' hastą́'áadah leeł doodaii' ha'áłchíní hólóogo t'éiyá ch'i' nahalghée dooleeł.

SILAAGO DAAZLI'EE BIŁ CH'IHOOT'AAHIGII

'Ashiiké siláago 'atah daazlí'ée ła' t'áá 'áłaji' ndaalnish, 'áko t'óó 'ájółta' laanaa danízin háálá naanishígíí dabóta' 'éi baa. 'Áko ndi 'ólta'góó t'óó naaltsoos bił 'ałch'į' 'ádaal'į́įgo 'ídahoo'aahígíí bee ba'deet'áago 'át'é jiní. 'Áko kót'éego naaltsoos 'ałch'i' 'ál'ijgo 'íhwiideesh'ááł danízinígíí t'áá bee bá haz'á, dóó Veterans Administration Office hoolghéhégi biniighé nihohkááh dóó bínda'ídółkid jiní. 'Íhoo'aahígíí biniighé hił haashíí néeláá haa dahidit'aahgo bee haz'á. 'Áko naaltsoos 'ałch'j' 'ál'jjgo 'íhoo'aahígií bee t'ááłá'í nááhaiji' t'áadoo le'é bíhwiidííł'ááł ho'doo'niidgo 'ájííłta' ndi díí t'áá 'ólta'jí na'adáago 'íhoo'aahígíí bik'ehgo ghólta'go t'áá tá'í ńdeezid bíighahgo há yídóoltah.

Naaltsoos 'ałch'į' 'ál'įįgo 'íhoo'aahígií baa nízhdiidzáago Veterans Administration-déé' béeso 'ashdladi neeznádiin bíighahgo bee háká 'i'doolghoł. Jó 'éí bik'é 'íízhdóołtah. 'Áko ndi béeso bik'é 'adánígíí dóó bik'é ná'iilkáhígíí t'éiyá doo hach'i' nahalghée da dooleel.

KINŁANIDI NAABEEHO BIŁEE-JIN CHOOZ'JID

Níłch'its'ósí ńdízídę́e bighi' łeejin hadeigédí nagnish 'áádeisjid. Jó 'éí "strike" gholghé. 'Éí biniinaa łahgóó łeejin 'ádaasdįįdgo t'áadoo dináádóljeehí da dahazlíí'. Kinłánídi hótsaago 'ólta'ági łeejin bee dahoneezdo yéę 'ádaasdįįdgo Naabeehó bikéyah bikáádéé' leejin bá nehegeeh nt'éé'. Leejin haagééd binant'a'í Dan King gholghéhígíí 'áníigo Dziłíjiin dóó dził Naatsis-'áán gholghéhígíí bighi' łeejin t'áá 'íighisíí lą'í hóló ní jiní. Hahgo da daats'í hadaagééd dóó Naabeehó baa ndahaniih dooleeł ní jiní.

T'áadoo hodina'í naanish yits'ánááhájeehígíí 'éí doo bidi'ndzin da Bellemontgi jiní. 'As'ahgóó ndeeshnish jiníigo bee 'ádee hazdidzihgo 'índa naanish haa dit'ááh jiní.

dízdiin dóó ba'aan 'ashdla' hach'į' nahalghée dooleeł damį́jgo ná'ádleehji'. Damįįgo ná'ádleehígíí bighi' 'ajółta'go naadiin díj'di 'ahéníná'álki'go t'éiyá dízdiin dóó ba'aan tseebíí dóó ba'aan hastáá yáál hach'i nahalghée dooleel, doodaii' ha'áłchíní hólóogo t'éiyá dadóó ba'aan naaki yáál hach'i nahal-míjgo ná'ádleehji hastádiin dóó ba'aan ghée dooleeł. Ha'áłchíní hólóogo t'éiyá tsosts'id dóó ba'aan díí yáál hach'i' nadamíjgo ná'ádleehji' naadiin naaki dóó halghée dooleeł. Damíjgo ná'ádleehji' ba'aan díí yáál hach'i nahalghée doo- naadiin 'ashdla' 'ahéníná'álki' dóó deileeł. Damįjgo ná adleehigii bighi 'a- go hodees aago t'éiyá damįjgo ná ajółta'go tsosts'idts'áadahdi 'ahéníná'ál- dleehgo hastádiin dóó ba'aan 'ashdla' ki'go t'éiyá tádiin dóó ba'aan naaki dóó hach'i' nahalghée dooleeł. Ha'áłchíní nááhodi'doolníił da ho'doo'niid jiní ba'aan díí yáál hach'i nahalghée doo- hólóogo t'éiyá náhást'édiin béeso haBy MRS. GEORGE DE LA MOTTE

Díí k'ad yihahígíí bighi' Níłch'its'ósí ndízídée bighi' Oklahoma City nígo bá nináádoo'nilígíí dó' baa ndazhhoolghéedi National Congress of American Indians daolghéhgíí 'áłah silíí'. Jó 'éí k'ad táadi 'áłah silį́į'. Jó 'éí naadiin náhádzo bighi'déé' 'Indins danlínígíí dízdiin dóó ba'aan tsosts'idéé' 'ał'ąą dine'é danlíįgo 'áłah silíį'. Ła' chidí naat'a'í yee ndahaaskai. Ła' kǫ' na'ałbąąsii yee niheeskai.

'Aláaji' dah nánídaahígíí Hon. N. B. Johnson gholghéhígíí 'áłah. 'í'iilaa. Díí hastiin Claremore, Oklahoma hoolghéegi kééhat'í dóó Oklahoma bighi' 12th Judicial District hoolghéego haz-'ánígíí bighi' 'ánihwii'aahii nilį́ jiní.

Oklahoma hoolghéego náhásdzooígíí bighi' beehaz'áanii 'ádeił'íinii 'áłah nádleehí góne' 'áłah jizlíí' jiní. 'Indins dajílínígíí naakidi neeznádiin daats'í

bíighahgo 'áłah jizlíí' jiní.

'Alą́ąji' dah sidáhígíí kodóó t'ááłá'í nááhaiji' naanish danlíj dooleelíaíí ts'ídá 'áłtsé yee haadzíí', 'áádóó 'Indins t'áá yíl'áá ńt'ę́ę́' bá bik'ehgóó 'áhodooníiłii naaltsoos bee hadadilyaago baa ńdahast'jįd dóó bee lá da'azlíj'.

bééhózingo hasht'e' ninádoo'niłígíí dó' baa náhást' įįd. Hon. William G. Stigler yáálti'go t'áadoo le'é t'áá 'íighisíí bidahónéedzągo yee hahaasdzíi', 'áko 'éi yee hahaasdzí'ée binahji' t'áadoo le'é baa ńdahast'įįd. William Stigler gholghéhígíí t'éiyá Choctaw dine'é nilí, dóó Oklahoma hoolghéhédóó yá Wááshindoondi beehaz'áanii 'ádeił' įįgo dah naháaztánígíí 'atah nilí jiní.

Díkwií shíį́ 'ałkéé' haz'ą́ągo bee naaltsoos hadadilyaa dóó bee lá da'azlíľ. 'Áko ndi ts'ídá 'agháadi 'ádaat'é ndahalinígíí t'éiyá kwii bikáá'.

1. Wááshindoondi beehaz'áanii 'ádeił'į́igo dah naháaztánígíí ła' nináádeidoo'nił, 'áko 'éí Indian Court of Claims Commission gholghéhígíí bee binaanish nináádaazťi' dooleeł biniighé.

2. Díí 'áłah nádleehígíí ła' bits'á' nilgo Indian Bureau of The Department of The Interior deiłníigo 'Indins yindaalnishígíí hazhó'ó ndeidoołkah dóó 'índa bééhózingo 'Indins yindaalnish dooleeł.

3. Díí 'áłah nádleehígíí ła' bits'á'nilgo díí kodóó yaago naaltsoos bikáá' náánáshjaa'ígíí yaa deinít'íi dooleełgo bee ba'deet'á

a) Fort Berthold Indians daolghéhígíí yíká 'anájahgo Garrison dam ghol- bee bá haz 'ánígíí doo bee há haz 'áa da ghéego dá'deeltł'inígíí yaa ńdaat'íjgo lá. Nááts'ózí bił da'ahijigánéedáá náánáłahgo dádi'dooltł'í[ił, háálá 'éi Naabeehó 'ashiiké táadi neeznádiin yil k'ad 'álnéhígi 'ályaago kéyah náhásdzo t'éego níłch'i bee hane'ígíí t'áá dinéhayázhí gholghéhígíí naakidi neezná- k'ehjí yee 'ałch'i' yádaałti'go bee 'ak'ediin dóó ba'aan tsosts'idiin dóó ba'aan hodeesdlíí'. 'Éí 'ákót'éego hakéyah bá 'ashdladi miilgo haz'á bíighahgo bik'í- 'atídajíít'įįd ndi 'ałdó' Bilagáana bee bá hwiidoochjił 'éí bag.

b) Naabeehó dine'é béeso t'ááłádóot'įįł. Háálá 'éí bee Naabeehó 'ólta' dóó 'azee'ál'í ła' bá shóidoot'eeł. Naabeehó ba'áłchíní 'ólta' yíighahgo ndanise'ígíí naadiindi miil yilt'é, 'áko ndi k'ad Naabeehó bitahgi da'ólta'ígíí 'áłchíní t'áá 'ashdladi miilígo bíhóoghah. 'Áádóó 'ąąh dahaz'á t'áá 'íighisíí yik'ee ti'dahoonííh. Dóó Naabeehó t'áá yíl'áá ńt'ę́ę́' k'asdą́ą́' t'áá 'át'é naaltsoos ghólta' dóó 'ak'e'elchí doo yéédahósin da. Bijéí bąąh dah nahaz'ánígíí dó' t'áá 'íighisíí t'óó 'ahayóí.

c) Arizona dóó New Mexico hoolghéego náhásdzooígíí 'Indins kéédahat'ínígíí 'atah naaltsoos 'ańdayii'nił dooleeł ha'níigo baa hwiinít'ínígi 'ałdó' 'áká 'azhdoojah biniighé bee ha'deet'á Díí náhásdzooígíí t'áá 'áłah bighi' 'ádaaníigo 'Indins danlínígíí ''taxes'' deiłnínígíí doo ndayiilée da, 'áko 'éí bąą naaltsoos 'ahi'nííł doo bee bá haz'ág da

daaní jiní.

'Indins danlínígíí "taxes" gholghéhígíí t'áá ndahiilghéego 'át'é daaní, 'áko ndi díí ńdahasdzooígíí bighi'dóó 'á-'Indins yindaalnishígíí hazhó'ó há'níigo t'éiyá 'Indins doo kéyah yik'é nda'iilée da daaní, 'áko ndi beehaz'áanii bik'ehgo t'éiyá kéyah ni'jiiléego t'éiyá naaltsoos 'ahi'nííł hódéét'i' doo ha'níi da. 'Indins 'ádaaníigo t'áadoo le'é ndahiilniihgo 'ínáólta'í "taxes" deiłnínígíí ndahiilghé daaní. 'Indins danlíinii kin dah naazhjaa'góó doodaii' Na'nízhoozhígi da 'éí ndayiiłniihgo "taxes" deiłnínígíí yił 'éé' yik'é ndayiilé. Jó 'éí ałdó' 'ákót'éego 'áłah 'azlį'ídi ch'ét'á.

Sacaton, Arizona hoolghéhédéé' Kétł'áhí dine'é ła' Ira W. Hayes gholghéhígíí naaltsoos 'atah 'ahishníił dooleeł níigo naaltsoos ch'ééh yiyííkeed yéę

dó' ch'ét'á jiní.

Díí Kétł'áhí Ira Hayes gholghéhígíí t'éiyá Nááts'ózítahdi lwo Jima hoolghéedi ghéé' yii' 'atah naayá. 'Éí Nááts'ózí bił da'ahijigą́ągo dził Suribachi gholghéé léi' bighą́ą'gi dah na'at'a'í 'atah 'ayíítsih. Dah na'at'a'í 'adeiztsi yée t'áá tá'í yisdáákai. Jó 'éí Ira Hayes gholghéhígíí t'áá naaghá. Díí dah na' at'a'í dził bighą́ą'gi 'eetsiígíí haashį́į nízáádgóó bééhániihgo hool'áa dooleeł. 'Áádóó łą́ągóó bikéyah yá 'atéét'įįd 'Azhą́ 'ákót'éego kéyah America gholghéhígíí bá 'atíjíít'įįd ndi t'áá hó haghan haz'ánígíí binaagi ndi Bilagáana haz'áanii doo bee há haz'áa da lá.

d) Wááshindoondi hanaaltsoos 'ál-'į́įgo haz'ą́ą dooleeł, 'áko 'Indins t'áadoo le'é ła' yaa ńdaat'jjao biká 'ańjijah dooleeł doodaii' gha'diit'aahii da bá nishódajiyoołt'eeh dooleeł.

4. N. B. Johnson joolghéhígíí t'éiyá 'Indins t'áadoo le'é nát'ą́ą' baa ńdahidit'aahii yaa ńdaat'ínígíí 'atah jílįį dooleet ho'doo'niid. Jó 'éi 'Indin Claims Commission deiłní. Díí Indins National Congress of American Indians daolghéego 'áłah nádleehígíí dó' yá 'alą́ąji' dah nánídaah dooleel biniighé t'áá bí ninábi'deeltí jiní.

KINŁANIDI NDA'ANISHIGII BAA HANE'

Kinłánídi bee'eldooh biko' binda'anishígi siláago binant'a'í Lt. Col. Oscar Fegan gholghéé léi' k'ad bíhólnííh. Díí hastiin 'ayóo bá 'áhwiinít'í jiní. 'Indins 'ákwii ndaalnishígíí 'ayóo yíká 'análgho', háálá 'ayóo 'Indins yíneedlí, éí bạa.

K'ad t'éiyá Bellemontgi Naabeehó díįdi neeznádiin dóó ba'aan tádiin yilt'éego ndaalnish. 'Áłchíní dóó sáanii t'áá 'ałtso bił 'ólta'go t'éiyá Naabeehó danlínígíí t'ááłáhádi miil dóó ba'aan díjdi neeznádiin yilt'éego kéédahat'í 'ákwii. Lą'í kin ła' 'ánáádaalyaaígíí yii' dabighan k'ad. Ła' kin bii' dahooghanígíí t'áá 'ahááh dadénilgo kin nineezgo bá dah naaztánígíí yii' dabighan. Díí kin bii' dahooghanígíí t'áá 'íighisíí yá'ádaat'ééh dóó béésh bii' kọ'í yá'ádaat'éhígíí dó' bii' naaznil. Tá'áńdazdigisígíí dó' há dahóló, dóó dadziigisígíí dó' há

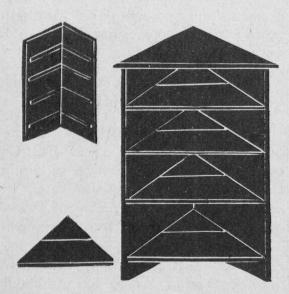
Díí diné ndaalnishii bighan dah shijaa'ígi t'éiyá hanant'a'í dahólóogo bik'ehgo kéédahojit'į. Díí naaťáanii danlínígíí t'éiyá diné 'ákwii kéédahat'ínígíí t'áá bí ninádei'nil. Naat'áanii danilínígíí hastáá náhidizíidji' ła' nináhá'nííł. Naat'áanii danlínígíí 'éí ła' t'ah 'ashiiké danlínígíí dóó hastóí da. Beehaz'áanii bik'ehgo kééhojit'ínígíí t'áá hó 'ákwii kéédahojit'ínígíí 'ádajiilaa. Beehaz'áanii ła' k'íjítihgo naani shígíí bits'áho'dilt'eeh. Jó 'éí 'ajiisiihgo naat'áanii danlínígíí t'éiyá naanish yits'ádahwiiniił. Beehaz'áanii bik'ehao kééhojit'ínígíí t'áá 'íighisíí yá'át'ééh lá jiní.

Naanish yá'át'ééh. Dóó yá'át'éehgo'azee'ál'í t'áá 'ákwii. 'Azee'ál'íí góne' 'azee' hąąh 'ál' įįgo 'azee' bik'é 'azlá dóó tsásk'eh dóó ch'iyáán t'éiyá t'ááłá'í néílkáahji' t'ááłá'í béeso bee haa náádahábijh. Ndaalnishí dabighanídi 'azee' bá hooghanígi t'éiyá t'áadoo bááhílínígóó 'azee' hạạh 'ádaalne'.

Colombia bikáa'gi dahóteelígíí łahgóó t'áá 'íighisíí ghódahgo dah ndahaz'á.

ná'nił biniighé si'ánígíí díjgo ha'naa Díí t'éiyá naaki 'asdzo (2") bíjghahgo na'ní'áago 'ályaago 'ásaa' la'í bíhóoghah dóó ch'iyáán da. Bidádi'níbaalgo yá'át'ééh. 'Áko 'ásaa' doodaii' ch'iyáán da doo t'óó baa'ih daaleeh da.

Díí beenástł'ah góne' 'ásaa' bá si-'ánígíí doo baa nahonitł'a da. Kót'ée- ko 'éí tsiniheeshjíi' nteelígíí 'ałch'į' dago 'ájiił'įįh:

'ashdladi 'adées'eez (5') bíighahgo 'á-bee da'ach'iishígíí bee dazhdiiłkooh. daníttsogo k'íjích'ish. Tsiniheeshjíi' niteelgo 'ałts'ą́ą́hjí sinilígíí t'áá 'íídéetá'íaíí bíighango ła' hazhdiich'ish. 'Áádóó tsiniheeshjíí naaniigo dah naaztáago niighégo t'éiyá naaniigo dah na'aztáníbikáá' tsiniheeshjíi' danteelígíí naanii- gíí t'áá gééd 'ájiił'jjh.

jiní. Łah 'áłchíní ła' yich'j' yánáánáłti'go, tózis tó bighi'go ch'osh yiih yiyííł- ghéego t'éiyá tó diłhił dajidláá lá," ní tí jiní. Ch'osh yée hááhgóóshíí tághi' náhootał jiní. 'Áádóó ch'osh yée tózis tó diłhił bighi'go yiih nááyííłtí jiní. Ch'osh yée t'óó kónígháníji' naaztaz tsin sitá bíighahgo 'íídéetáá' jiní. Jó 'éí dóó t'áá 'áko daaztsá jiní.' 'Áádóó has- Mindinao hoolghéegi 'ákót'ée jiní.

Beenástł'ah góne' t'áadoo le'é biih go dah nináádaastág dooleeł biniighé. 'ádaníttéél dooleet.

Tsiniheeshiii' nteeliaii naaki 'ahạgh nijinił dóó naaniigo dah naaztá biniighé hahaashch'iizhée naaniigo bikáá' naaznil dóó bił 'ada'askaal. Jó 'áyótą' dóó bikáá' naaniigo dah na'aztá. Tsiniheeshjíí' daniteelígíí díj'go Bílátahdéé' neeznáá 'asdzohgi (10") ła' naaniigo dah sitá. Biyaadóó t'éiyá 'ashdla' 'asdzohgo (5") naaniigo dah 'aztą. 'Áádóó 'índa ła'ígíí t'éiyá bita' naakits'áadah da'asdzohgo (12") naaniigo naaznil dóó bił 'ada'askaal. Náánáłahjí tsiniheeshjíí nteelgo náánás nilígíí 'ałdó' t'áá 'ákót'éego hasht'ejiił'jjh.

'Áádóó 'ahąąh njinił dóó bił 'ada'jiłkał dóó bikáa'gi naaniigo dah 'ajitjjh. Díí naaniigo dah sitánígíí t'éiyá 'ałts'ááhjí t'áá ch'éé'áago 'ájiił'įįh.

Áádóó naaniigo dah na'aztánée bikáa'gi dah dadoo'niłígíí hanáájiich'ish. 'Éi 'ałdó' naaki 'ahaah naaznil dooleeł. 'Áádóó 'índa bił 'ada'askaal.

'Áádóó 'índa bibąąhgóó naaltsoos 'Áádóó 'índa t'áá 'át'é kin bee daadleeshígíí bee jidlish.

T'áá díidíígíí 'éé' biih ńdaa'nił bi-

Łah hastiin léi' tó diłhił 'até'éł'íinii tiin yée 'ání jiní, "K'ad danóoł'í'ígíí 'át'é níigo diné yił dahalne'go naaghá haa yit'éego bik'i'dootá?'' ní jiní. 'Áádóó 'at'ééd léi' 'ání jiní, "Jó ch'osh nji-

Tónteel bighi' łahgo yaago tsosts'idi

THE NAVAHO ALPHABET

The Navaho letters always have the same of the letter in the example, then you will know sounds as they have in the words which are how it sounds in any other word. It is not hard given here as examples. If you learn the sound to read Navaho; it is written just as it sounds.

(a) (aa) (q) (qq) (ee) (ee) (ee) (ii) (ii) (ij) (oo) (oo) (oo) (oo) (aai) (aai) (ei) (eii)	gah, rabbit. saad, word. sá, old age. naadáá', corn. dibé, sheep. 'azee', medicine. doohes, it will itch. 'áádéé', from there. shí, I. díí, this. shí, summer. díí', four. tó, water. tooh, body of water. so', star. dlóó', prairie dog. hai, winter. shínaaí, my brother. 'éí, that one. 'eii, that one there.	(oi) (b) (ch) (ch') (d) (dl) (dz) (g) (gh)	bááh, bread. chidí, automobile. ch'il, plant. diné, man. dlóói, prairie dog. dził, mountain. gah, rabbit.	(k) (k') (l) (s) (sh) (t) (t') (tt') (ts) (ts') (w) (x) (y) (zh)	tłah, ointment; salve tł'oh, grass. tsin, tree; wood. ts'in, bone; skeleton. 'awéé', baby. yiyiisxí, he killed him yas, snow. biziiz, his belt.
--	--	--	---	---	--

When there is a little mark above the let- ni, you ter, then your voice goes up on that sound. Say | 'azee', medicine 'azéé', mouth. the first word, and then the second of those we nilí, he is nílí, you are. doo, not dóó, and. give here as examples.

ENGLISH SUMMARY

- 1. An account of the run-off of the recent election for Chairman of The Navaho Tribal Council, with a brief sketch of Sam Ahkeah's background.
- 2. The Army uses rockets for the peacetime purpose of photographing the earth's surface.
- 3. An auto accident puts two Navajos in the Fort Defiance Hospital.
- 4. Mabel Burnside Myers of Shiprock, N. M. wins several prizes in weaving at The Arizona State Fair
- 5. Chee Dodge is seriously ill in the hospital at Ganado.
- 6. A hotel fire kills many people in Atlanta, Georgia. 7. The Russians are excavating mammoths in Siberia, which have been preserved for thousands of years in the ice. The flesh and hair are still intact.
- 8. The test case regarding Indian voting has been acted upon by the New Mexico McKinley County Court, to the effect that the State has no jurisdiction over Federa! lands (Reservations), nor the inhabitants thereof.
- 9. A man turning a corner in Gallup, N. M. was surprised when an eagle flew into him. It was tame
- 10. An old Navaho, returning home from a Na'akai, became lost and fell over a cliff. He was found by trackers.
- 11. The Shalako at Zuni came early this year. One of the masked dancers fell, a bad omen which called for whipping the visitors.
- 12. The purpose and function of the newly established Indian Court of Claims. The Navahos may be able to get restitution for the Government's failure to carry out educational provisions as made in the Treaty of 1868.
- 13. A detailed translation of Public Law No. 726, passed by the 79th Congress, and providing for the establishment of a Commission, the function of which will be to hear and investigate Indian claims against the United States Government.
- 14. A list of names and Social Security numbers of Navahos who have failed to collect pay checks for work done by them on The Santa Fe Railroad. (See page 1 of the December issue of 'ADAHOONILIGII for details.)
- 15. A report on the progress of Navaho children now attending school at Sherman Institute, Riverside, California.
- 16. A brief history and description of the Indian School at Chilocco, Oklahoma.
- 17. The Navy Department has sent a new expedition to Antarctica. The members will carry on exploration and various scientific investigations. They will use only regulation Navy equipment, thus determining its adaptability to conditions prevailing in cold climates.
- 18. Lucille Becenti, of Crownpoint, New Mexico, and now attending school at Sherman Institute, writes about her experiences there to Mr. Hugh Carrol, Principal of the Crownpoint Boarding School.
- 19. A new agreement between the VA and the Indian Service provides educational opportunities in Reservation Schools for Navaho veterans with less than eight years of schooling. The veteran may receive compensation in proportion to the number of hours of classwork, and provision is made for paying the teachers on an overtime basis.
- 20. The VA announces that employed veterans may now take correspondence courses. The VA will pay up to \$500. The veteran taking such a course will not receive subsis-
- 21. During the recent coal strike, coal from Reservation mines supplied the Arizona State College at Flagstaff.
- 22. Mrs. Geo. de la Motte reports on the recent meeting of the Congress of American Indians at Oklahoma City.
- 23. A report on the housing and working conditions now prevailing at the Bellemont Ordnance Depot.
- 24. Directions for home manufacture of a cupboard.

Italian dine'é bisiláago 'anaa' baa na'aldeehéedáá' dabi'disnánée neeshch'íi' daalbáhígíí (peanuts) yitah ndaalnishígíí ła' 'ání jiní. Mussolini gholghéii t'áá hahí United States bighi' nidaahkai dooleeł níi ni' ní jiní. 'Áko ndi neeshch'íí' 'atah deínóhbée dooleeł 'éí doo nihidííniid da, ní jiní.

Łah nizhdilt'éego béésh bee hane'é bee 'ahił hojilne'go kójíní jiní:

"Díísh Kii 'ánít'í?"

"'Aoo', Kii 'ásht'í."

"Dooda, doo Kiik'eh yáníłti' da."

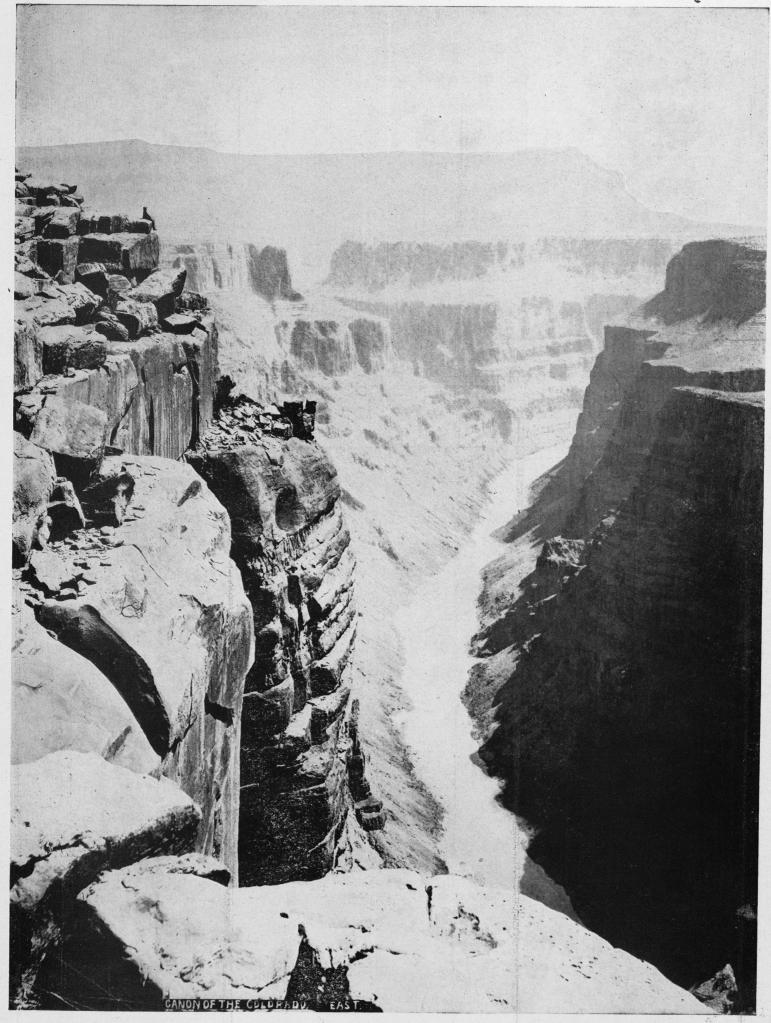
"Dooda, Kii 'ásht'í."

"Hágoónee", shoo Kii da' t'áá 'aaníí Kii 'áńt'í?"

'''Aoo', jó Kii 'ásht'í ndishní!!''

"Shoo Kii, naaki béeso sha'díínił."

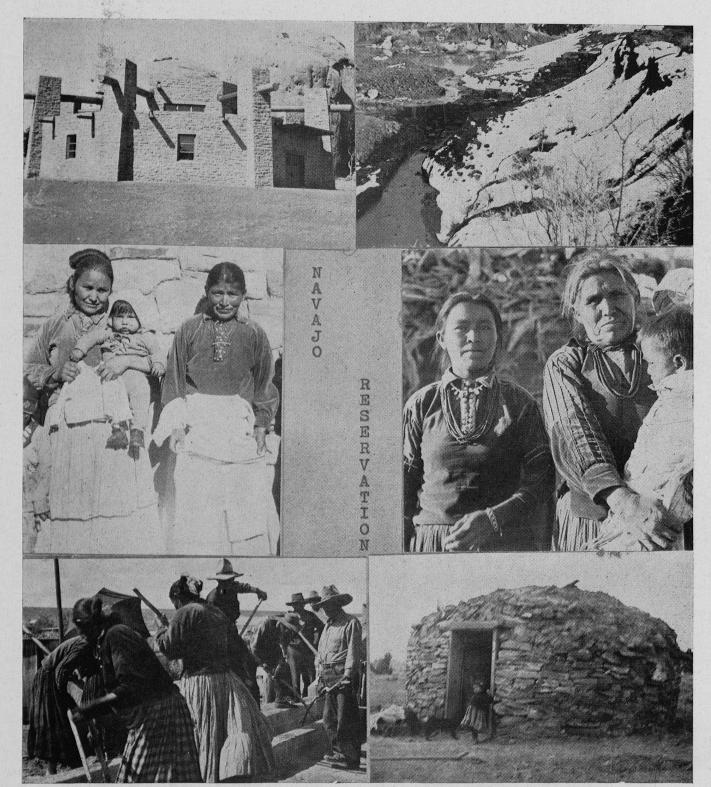
"Hóla, Kii nádzáago bee bił hodeesh-

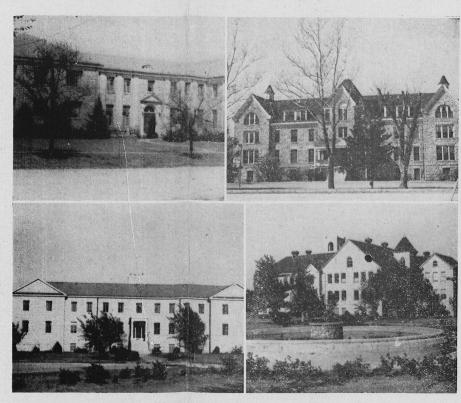
Kwii t'éiyá Grand Canyon hoolghé. Grand Canyon t'éiyá Naakaiik'ehjí "Tsékooh Hatsoh" jiníigo 'óolghé. Báyóodzin 'ádaaníigo t'éiyá kót'éego díi tsékooh hazlíí' 'ádaaní: 'Ałk'idáá' hashkééjí naat'ááh 'Omba gholghéé nt'éé' be'esdzáán bits'áá' daaztsáago bighan ch'é'étiindóó yaa yichago sizíí nt'éé' náánáła' dighin Taavotz gholghéii baa níyá, daaní jiní. Ne'esdzánée náánáłahdi naaghá. 'Ákóó nił deesh'ash dóó 'áád éé' néínídzáago t'áadoo nichaaígo t'éiyá, ní jiní. 'Omba gholghéhée hágoshííí ní jiní. 'Áko Taavotz gholghéhée 'e'e'aah bich'ijígo dził si'ánée 'aháiníłdláád jiní. 'Áádóó 'Omba gholghéhée 'ákóyaa déé'íí' dóó be'esdzánée yiyiiłtsá jiní. 'Áádóó Taavotz gholghéhée díí k'ad ni' 'ahááldládígíí háadida diné doo ła' tsé'naa ndoogáał da ní jiní. 'Éí bee ba'deet'á jiní. T'áá 'éí biniinaa 'ákóyaa tó nílíjgo 'ályaa jiní. 'Áko tsé'naa jidigháahgo 'aji'oł jiní. Diné bitsi' daalgaii t'éiyá Don Pedro de Tóvar gholghéii ts'ídá 'áłtsé díí tsékoohígíí yiyiiłtsá jiní. Jó 'éí díjdi neeznádiin dóó ba'aan hastáá nááhaiídáá'. (Photo courtesy of ARIZONA HIGHWAYS MAGAZINE.)

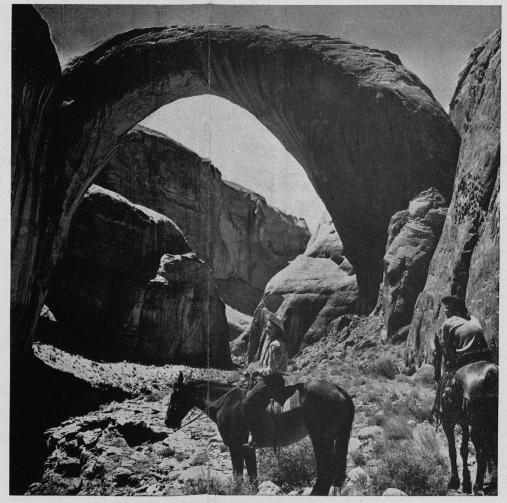
'Ahéhéshíihdi 'ólta'ígi kin bii' 'áłah ńjídleehígíí t'éiyá kót'é dóó tł'óó'góó dó' kóhoot'é. (Photo courtesy of Sherman Institute.)

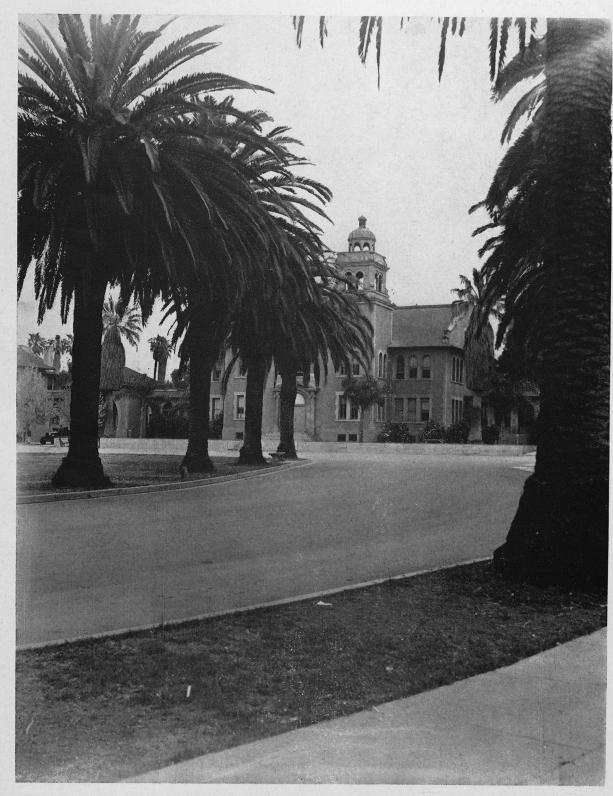
Díí t'éiyá neeznáá nááhaiídą́ą' daats'í nihitahgóó Naabeehó ła' beda'alyaa. Ła' daats'í 'atah nihida'alyaa.

Chiloccodi 'ólta'ági díí kin 'áłchíní yii' dabighan. Díí kin yá'át'éehgo 'ályaa dóó 'ayóo bii' honeezdo dóó doo hoł dooltłáád 'át'ée da. (Photo courtesy of Chilocco Indian School.)

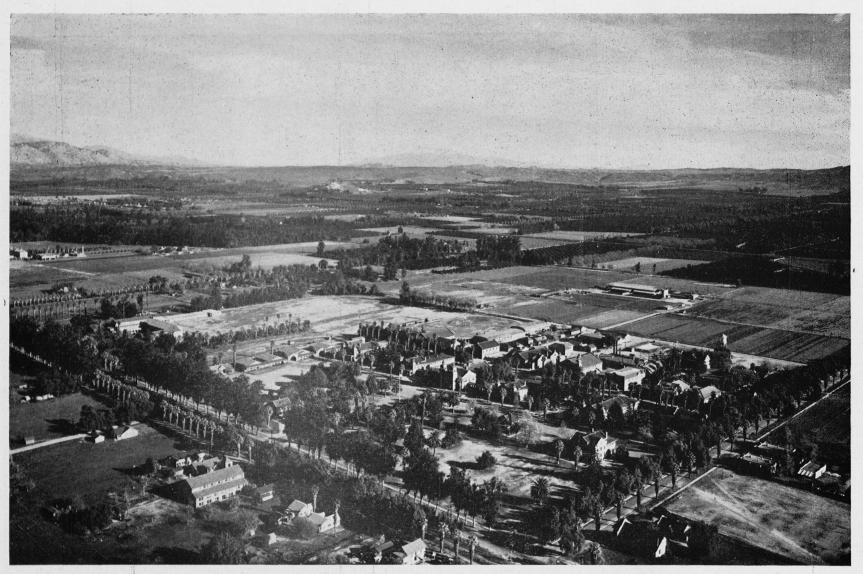
Kwii 'ałdó' Tségháhoodzání hoolghé, Bilagáana t'éiyá Rainbow Bridge deiłní. Naatsis'áán hoolghéhídóó t'áá 'áhánígi 'áhoolghé. Hozhónígo biniinaa t'áá nináháhááh bik'eh Bilagáana t'óó 'ahayóí 'ákóó 'ałnáádaakah. Naabeehó bikéyah bikáa'gi t'óó 'ahayóígo dahózhóní. Nihitahgóó yá'át'éehgo nda'aztiingo shíí Bilagáana haa néeláá' nihitah ńdaakahgo bił 'ahaa nda'iyiilniih dooleeł ńt'éé'. (Photo courtesy ARIZONA HIGHWAYS.)

Díí kin si'ánígíí t'éiyá 'Ahéhéshíihdi 'áłchíní yii' da'ółta'. (Photo courtesy of Sherman Institute.)

Chilocco, Oklahoma hoolghéedi 'ólta'ígíí t'éiyá kóhoot'é. (Photo courtesy of Chilocco Indian School.)

'Ahéhéshíihdi 'ólta'ígíí ghódahdéé' níl'íigo kóhoot'é. Kót'éego t'áadoo le'é be'elyaago Bilagáana ''Bird's eye view'' deiłní. Tsídii shíi kót'éego dayoo'íi łeh, 'éí bąąh. (Photo courtesy Sherman Institute.)

Bilagáana ła' díigi 'át'éego nizhónígo dabighan. T'áadoo le'é 'Indins 'ádeił'ínígíí ndayiiłniihgo yee bighan góne' hózhónígo 'ádahale'. Díí be'elyaaígíí bikáa'gi diyogí danizhóní léi' ła' ni'góó naazkaad. Diyogí yá'ádaat'éehii 'ayóogo dabidi'nidzingo 'át'é. Nabídanohtaahgo ła' nizhónígo da'ohtł'óo dooleełgo 'át'é. Tségháhoodzánídi béésh łigaii dóó diyogí ndahaniihígi diyogí 'ílíigo bik'é ni'iilghé. Doo béeso t'éiyá biniighé da. Nizhóní nihinaanish ndaazt'i'-ígíí bee nihééhodooziił dó' biniighé. 'Áko diyogí t'áá 'íighisíí nihá bidi'nidzin dooleeł biniighé. (Photo by courtesy ARIZONA HIGHWAYS MAGAZINE.)